Листови со најдобри практики

Студиите на случај се групирани во три проектни категории:

- етичка и одржлива употреба: насоки за одговорно и одржливо користење на ВИ во деловни потфати;
- примери и студии на случај: реални примери за успешни потфати со ВИ, вклучувајќи научени лекции и најдобри практики;
- совети за решавање проблеми: совети за надминување на вообичаените предизвици при развивањето и управувањето со бизниси засновани на ВИ, со поттикнување на иновациите и приспособливоста.

Секој лист прикажува ефективни стратегии за одговорно и одржливо спроведување проекти со ВИ, поттикнувајќи етичко претприемништво и општествено влијание со примена на ВИ во реални услови.

Во рамките на секоја категорија, последователно се прикажани листовите на партнерите што придонесоа.

Собрано од партнерите во проектот

Документот е подготвен од t2i

Верзија 02 (10.09.2026)

Напомена: Кофинансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се исклучиво на авторот/авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Европската извршна агенција за образование и култура (EACEA). Ниту Европската Унија ниту органот што го доделува грантот не можат да се сметаат за одговорни за нив.

КАТЕГОРИЈА 1

Етичка и одржлива употреба

Насоки за одговорно и одржливо користење на ВИ во деловни потфати.

dotLumen (.lumen) — Asociatia Edutex · Романија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	1
Партнерска организација	Asociatia Edutex
Датум на истражувањето	29/05/2026
Земја на потекло	Романија
Веб-страница / примарен извор	https://www.dotlumen.com
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Тематски статии од EU-Startups и Forbes Romania, како и од репозиториумите за социјални иновации на Horizon Europe.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Етичка и одржлива употреба

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
Етика на податоците и приватност	dotLumen користи напредни алгоритми за компјутерски вид и просторна ВИ за мапирање на околината во реално време. За да се обезбеди усогласеност со GDPR и етичките стандарди, сите визуелни податоци за околината што ги снимаат сензорите на наглавниот уред се обработуваат исклучиво на самиот уред. Не се зачувуваат ниту се пренесуваат на надворешни сервери видеоснимки или лични податоци што можат да ги идентификуваат случајните минувачи, со што се намалуваат ризиците за приватноста и истекувањето податоци. Алгоритмите се обучуваат на многу разновидни просторни податоци за да се отстранат структурните пристрасности при препознавањето предмети и пречки.
Одржливост на животната средина	dotLumen ги нагласува принципите на зелена ВИ со оптимизирање на своите алгоритми за компјутерски вид, за тие ефикасно да работат на хардвер за локална обработка со исклучително мала потрошувачка на енергија. Со тоа се намалуваат потрошувачката на енергија и високиот јаглероден отпечаток што вообичаено се поврзуваат со обемна и континуирана обработка со ВИ во облак.
Предлог за општествена вредност	Во светот има повеќе од 40 милиони слепи лица, но само мал дел од нив имаат пристап до куче-водич или можат да си го дозволат. dotLumen поттикнува активно граѓанство и социјална вклученост со обезбедување достапна, високотехнолошка алтернатива што може да се проширува. На корисниците со оштетен вид им овозможува самостојно движење, побезбедна навигација низ урбаната инфраструктура, пристап до јавни простори и вклучување во образовни или професионални средини.

Ко-финансирано од Европска Унија

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
Придонес кон ЦОР	**ЦОР 3 (Добро здравје и благосостојба):** Подобрување на безбедноста и психолошката благосостојба на лицата со попреченост. **ЦОР 10 (Намалени нееднаквости):** Поттикнување на социјалната, економската и политичката вклученост на сите, без оглед на попреченоста. **ЦОР 11 (Одржливи градови и заедници):** Подобрување на пристапот на ранливите групи до безбеден, достапен и одржлив превоз и урбани простори.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	dotLumen претставува репер за „ВИ за општествено добро“. Користи напредна архитектура за автономно возење и успешно ја приспособува во етички нослив уред насочен кон човекот. Покажува дека високотехнолошкото претприемништво може да биде многу профитабилно и поддржано со инвестиции, а истовремено да ги задржи човечкото достоинство и пристапноста како своја основна мисија.
Утврдени предизвици	**Технички:** Сместување на брзото просторно мапирање и обработка со ВИ во лесен уред, без да се предизвика прегревање или брзо празнење на батеријата. **Регулаторни:** Совладување на сложените постапки за безбедносно сертифицирање на асистивните технологии и уредите што се блиски до медицинските уреди во ЕУ.
Преносливост	Висока. Основната рамка за просторна ВИ и локална обработка лесно може да се пренесе на други асистивни технологии, опрема за индустриска безбедност или регионални контексти што настојуваат да ја подобрат урбаната пристапност за ранливите групи.

Извори

- Запис во директориумот на EU-Startups: https://www.eu-startups.com/directory/dotlumen/
- Блог на .lumen — турнеја низ целата земја: https://www.dotlumen.com/post/lumen-tours-romania-with-a-nationwide-roadshow
- Vestbee — финансирање од 11 милиони евра: https://www.vestbee.com/insights/articles/dot-lumen-secures-11-m
- EIT — награда за пристапност на CES 2026: https://www.eit.europa.eu/news-events/news/romanian-deep-tech-startup-lumen-wins-accessibility-award-ces-2026

AI4Belgium — BRGD · Белгија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	2
Партнерска организација	BRGD
Датум на истражувањето	17/06/2026

Ко-финансирано од Европска Унија

Поле	Детали
Земја на потекло	Белгија
Веб-страница / примарен извор	https://bosa.belgium.be/fr/AI4Belgium#anchor-3
Секундарен извор (кабинетско истражување)	https://regulations.ai/regulations/belgium-2019-3-ai4belgium

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Етичка и одржлива употреба

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
Етика на податоците и приватност	AI4Belgium е национална коалиција формирана за да го поттикнува одговорниот развој и употребата на ВИ во Белгија. Таа е директно усогласена со Актот за вештачка интелигенција на ЕУ, GDPR и етичките насоки со помош на алатката ALTAI, развиена од Европската комисија, и го поддржува подобрувањето на достапноста на FAIR-податоците, заедно со безбедното споделување податоци и правилата за заштита на потрошувачите.
Одржливост на животната средина	AI4Belgium ја проверува доверливоста на алатките со ВИ со оцена заснована на ALTAI и извештаи за транспарентност. Оцената на ALTAI им придава големо значење на општествената благосостојба и благосостојбата на животната средина, покрај транспарентноста и основните права. Коалицијата не може да изрекува административни казни, па затоа дејствува паралелно со белгискиот правен режим, вклучувајќи ги GDPR и секторските рамки.
Предлог за општествена вредност	Со почитување на Актот за вештачка интелигенција, GDPR и ALTAI, AI4Belgium обезбедува иновациите што ги носи ВИ да ги вклучуваат сите луѓе — без пристрасност и дискриминација — а човечкото достоинство и приватноста да останат заштитени. Човечкиот надзор и понатаму има централно место, а AI4Belgium настојува да им овозможи на МСП и јавните органи поголем пристап до ВИ со обрасци за најдобри практики, алатки за оцена и поврзување со истражувачки партнери.
Придонес кон ЦОР	**Примарни:** ЦОР 4 (Квалитетно образование), ЦОР 8 (Достоинствена работа и економски раст), ЦОР 9 (Индустрија, иновации и инфраструктура). **Секундарни:** ЦОР 10 (Намалени нееднаквости), ЦОР 11 (Одржливи градови и заедници), ЦОР 13 (Климатска акција).

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	AI4Belgium е коалиција што им помага на организациите одговорно да развиваат и користат ВИ, поставувајќи очекувања директно од прописите на ЕУ (GDPR и Актот за вештачка интелигенција). Со својата алатка за оцена ALTAI, редовните настани, вебинари и работни групи со компании, универзитети и јавни администрации, таа обезбедува едукација за регулативата на ЕУ и им помага на организациите да започнат одговорно и ефикасно да користат ВИ. Нејзината стратегија се заснова на три критериуми: конкурентската предност на белгиските компании, случаите на употреба со висока вредност и подобрувањето на квалитетот на животот. Планот предвидува 80 милиони евра

Аспект	Синтеза
	годишно за ВИ, со цел кумулативно да се достигнат една милијарда евра до 2030 година и да се задржи конкурентноста со другите европски земји, САД и Кина.
Утврдени предизвици	**Регулаторни:** Работењето во рамките на регулативата на ЕУ значи дека коалицијата не може непосредно да постапува во однос на казните и одговорностите, кои се уредени со белгиското право, вклучувајќи ги стандардните управни и судски правни средства. **Етички:** Главниот фокус е на индустрискиот развој на ВИ во Белгија, а не на одржливоста и климатската акција, па етичката и одговорната употреба мора да ја урамнотежат оваа насоченост.
Преносливост	Оваа стратегија може да се примени во други региони и земји, бидејќи процесот се спроведува согласно прописите на ЕУ, кои мора да ги почитуваат сите земји членки на ЕУ.

Извори

- Алатка на AI4Belgium за оцена на ВИ (ALTAI): https://altai.ai4belgium.be
- Digital Wallonia — повелба за одговорна ВИ (29.08.2025): https://www.digitalwallonia.be/fr/publications/ia-responsable-services-publics-belgique/
- SPF BOSA — центар за експертиза за ВИ: https://bosa.belgium.be/fr/services/centre-dexpertise-en-intelligence-artificielle
- Официјален PDF — Стратегија за ВИ на Белгија, англиска верзија (19.04.2019): https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2019/03/AI_4_Belgium_Strategy_EN.pdf

INNOFEIT EDIH — INNOVA LAB Битола · Северна Македонија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	3
Партнерска организација	Центар за образовни и развојни иницијативи ИНОВА ЛАБ Битола
Датум на истражувањето	28/06/2026
Земја на потекло	Северна Македонија
Веб-страница / примарен извор	https://innofeit-edih.mk/
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Европски центри за дигитални иновации — INNOFEIT EDIH.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Етичка и одржлива употреба

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
Етика на податоците и приватност	INNOFEIT EDIH го поттикнува одговорното прифаќање на ВИ и дигиталните технологии, поддржувајќи ги организациите при примената на доверливи решенија со ВИ насочени кон човекот. Со својата бесплатна услуга „Тестирај пред да инвестираш“, стручните консултации и пристапот до капацитети за тестирање, центарот им овозможува на МСП и јавните организации бесплатно да ги проверат

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
	дигиталните решенија и решенијата со ВИ пред да инвестираат, овозможувајќи информирани одлуки со помал ризик.
Одржливост на животната средина	Одржливоста на животната средина е основен елемент на активностите на центарот. Тој поддржува решенија овозможени од ВИ и дигитални решенија за паметно производство, паметно земјоделство, енергетска ефикасност и оптимизација на ресурсите, помагајќи им на организациите да го намалат отпадот, да ја подобрат оперативната ефикасност и да ја забрзаат зелената и дигиталната транзиција.
Предлог за општествена вредност	INNOFEIT EDIH го зајакнува екосистемот за дигитални иновации во Северна Македонија со поддршка на МСП, јавните институции, истражувачите, претприемачите и стартапите. Со обуки, менторство, вмрежување и трансфер на технологии, ги подобрува дигиталните вештини, ги поттикнува иновациите и го зголемува пристапот до напредна ВИ, придонесувајќи кон инклузивен економски развој и посилна соработка меѓу академската заедница, индустријата и јавниот сектор.
Придонес кон ЦОР	ЦОР 8 (Достоинствена работа и економски раст), ЦОР 9 (Индустрија, иновации и инфраструктура), ЦОР 11 (Одржливи градови и заедници) и ЦОР 12 (Одговорна потрошувачка и производство), со поддршка на одржливите иновации, дигиталната трансформација и одговорното прифаќање на напредните технологии.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	INNOFEIT EDIH покажува како ВИ и дигиталните иновации можат да ги поддржат одржливиот економски раст, технолошкиот напредок и одговорната дигитална трансформација. Со комбинирање услуги за прифаќање на ВИ, стручна поддршка, развој на дигитални вештини и соработка меѓу академската заедница, индустријата и јавниот сектор, центарот создава практичен модел за забрзување на иновациите, истовремено поттикнувајќи одржливост, конкурентност и одговорно прифаќање на технологијата.
Утврдени предизвици	**Технички:** Поддршка на организации со различни нивоа на дигитална зрелост, со истовремено обезбедување ефективна интеграција на ВИ во постојните процеси. **Регулаторни:** Помагање на бизнисите и јавните институции да ги усогласат решенијата со ВИ со европските прописи што се развиваат, вклучувајќи ги заштитата на податоците, кибербезбедноста и Актот за вештачка интелигенција. **Организациски:** Поттикнување на МСП и јавните институции да прифатат иновативни дигитални решенија и покрај ограничените ресурси, недостигот на вештини и отпорот кон промени.
Преносливост	Висока. Моделот на INNOFEIT EDIH може да се примени и во други земји и региони што настојуваат да го забрзаат прифаќањето на ВИ. Неговиот интегриран пристап — тестирање технологии, стручно менторство, развој на дигитални вештини и поддршка на иновациите —

Аспект	Синтеза
	обезбедува пренослива рамка за МСП, јавните институции, истражувачките организации и регионалните иновациски екосистеми.

Извори

- INNOFEIT EDIH: https://innofeit-edih.mk/
- Каталог на европските центри за дигитални иновации: https://european-digital-innovation-hubs.ec.europa.eu/edih-catalogue/innofeit-edih

Hugo.lv — Visas Iespējas · Латвија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	4
Партнерска организација	Visas Iespējas
Датум на истражувањето	19/06/2026
Земја на потекло	Латвија
Веб-страница / примарен извор	https://hugo.lv/en
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Фондови на ЕУ — „Hugo.lv — европски лидер во јазичните технологии“.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Етичка и одржлива употреба

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
Етика на податоците и приватност	Со Hugo.lv управува Центарот за културни информациски системи, орган на непосредната државна управа; во известувањето за приватност е наведено дека личните податоци се заштитуваат со технички и организациски мерки согласно GDPR. Платформата користи автентикација преку Latvija.lv за најавените корисници и го ограничува пристапот до личните работни простори. Периодите на чување на податоците се јасно утврдени: текстот за превод се брише при затворање на интерфејсот; поставените документи по преземањето или автоматски во рок од пет дена; а транскриптите од препознавање говор по пет дена. За приложените јазични ресурси, корисниците избираат статус („Отворен“ или „Ограничен“), а администраторот може да ги анонимизира личните податоци. Статистичките податоци од колачињата се чуваат само на сервери со кои се управува во Латвија. Платформата не објавува целосна картичка на моделот или извештај од ревизија на пристрасноста, но применува силен пристап на вградена приватност во јавниот сектор.
Одржливост на животната средина	Нејзината вредност за одржливоста е главно системска и индиректна: Hugo.lv претставува заедничка национална инфраструктура за ВИ за јавната администрација, наместо повеќе одделни алатки што би ги набавувала секоја институција. Со програмски интерфејси (API) и заедничка платформа, државните и локалните институции повторно ги користат истите услуги за превод, препознавање и синтеза на говор,

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
	лесно разбирлив јазик и виртуелни асистенти, поддржувајќи јавни услуги што по правило се дигитални и намалувајќи ги административните пречки.
Предлог за општествена вредност	Hugo.lv ја поттикнува социјалната вклученост, правејќи ги информациите и е-услугите на латвиската јавна администрација подостапни. Бесплатно достапна за секој жител, платформата нуди автоматски превод, препознавање и синтеза на говор, алатка за лесно разбирлив јазик, алатка за правопис на латгалски јазик и виртуелни асистенти. Приспособена е на потребите на корисниците со оштетен вид и на корисниците со дислексија. За младите и младите претприемачи, преносливата поука е дека ВИ може да служи како јавна дигитална инфраструктура што ги намалува пречките за пристап, а не само како комерцијална алатка за продуктивност.
Придонес кон ЦОР	**Примарни:** ЦОР 10 (Намалени нееднаквости), ЦОР 16 (Мир, правда и силни институции), ЦОР 9 (Индустрија, иновации и инфраструктура). **Секундарни:** ЦОР 4 (Квалитетно образование), ЦОР 11 (Одржливи градови и заедници).

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Hugo.lv ја применува ВИ за јасно утврдена потреба од јавен интерес: информациите и е-услугите на државната администрација да станат подостапни, повеќејазични и полесни за користење. На една јавна платформа ги обединува машинскиот превод, препознавањето и синтезата на говор, поддршката за лесно разбирлив јазик, алатките за правопис на латгалски јазик и виртуелните асистенти. Нејзината етичка вредност произлегува од моделот на управување — под државна контрола, бесплатна за користење, поврзана со автентикацијата на Latvija.lv и поткрепена со објавени правила за приватност и чување податоци — што е важно бидејќи податоците од јавниот сектор може да бидат чувствителни. Исто така, ја поддржува дигиталната вклученост на јазиците со помал број говорители, а признанието WSIS Champion Award ја потврдува нејзината меѓународна видливост како пример за ИКТ во служба на дигиталната вклученост и јазичната разновидност.
Утврдени предизвици	**Технички:** Одржување висококвалитетни услуги за превод и говор за латвиски, латгалски и специјализирана терминологија, што бара постојано ажурирање на податоците и моделите; јазиците со помал број говорители располагаат со помалку ресурси. **Етика и приватност:** Обработката на потенцијално чувствителни текстови, документи и аудиоснимки бара строги правила за чување, контрола на пристапот и анонимизација. **Регулатива и транспарентност:** Постојат детални информации за приватноста, но недостигаат подробни картички на моделите, извештаи за јаглеродниот отпечаток и резултати од тестирање на пристрасноста. **Оперативни:** Алатките со ВИ во јавниот сектор бараат долгорочно одржување, финансирање, безбедносни ревизии и ажурирања.
Преносливост	Висока. Моделот може да го приспособат и други земји, особено оние со јазици со помалку ресурси или помал број говорители,

Аспект	Синтеза
	повеќејазични јавни услуги или силни амбиции за дигитална управа. Преносливите елементи се: платформа со ВИ од јавен интерес, јасни правила за чување податоци, API-пристап за институциите, услуги за превод и говор што може повторно да се користат, алатки за пристапност и контрола на чувствителните податоци од страна на јавниот сектор. Во рамките на YAIE, таа може да ги инспирира младинските организации и младите претприемачи да осмислуваат ефикасни, доверливи, пристапни и општествено корисни услуги со ВИ.

Извори

- Hugo.lv: https://hugo.lv/en
- Фондови на ЕУ — европски лидер во јазичните технологии: https://www.esfondi.lv/en/implemented-projects/inspirational-stories/hugo-lv-eiropas-valodu-tehnologiju-lideris

Teti AI — t2i · Италија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	5
Партнерска организација	t2i
Датум на истражувањето	25/06/2026
Земја на потекло	Италија
Веб-страница / примарен извор	https://teti.ai/chat
Секундарен извор (кабинетско истражување)	AgenSalute — „Создадена е Teti, ВИ против големите технолошки компании, насочена кон човекот...“ (23.06.2026).

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Етичка и одржлива употреба

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
Етика на податоците и приватност	Архитектура без задржување податоци. Системот не содржи репозиториум што треба да се пополнува и не акумулира лични податоци за подобрување на производот. Наведениот основен принцип е: „она што го пишува корисникот останува таму каде што е напишано“.
Одржливост на животната средина	Со примена на архитектура насочена кон приватноста и минимизирање на податоците, Teti, за разлика од услугите чиј деловен модел зависи од анализирање на разговорите на корисниците, не ги обучува своите модели врз разговорите на корисниците, не го следи нивното однесување и не препродава податоци; разговорите се чуваат само за да се обезбедат контекстуална меморија и континуитет, во ограничени периоди, и можат целосно да се избришат на барање на корисникот. Знаењето на асистентот не потекнува од зачуваните разговори со корисниците, туку од основниот претходно обучен јазичен модел, па бришењето на податоците не влијае врз квалитетот или актуелноста на неговите одговори.

Област на фокус	Докази од примарното/кабинетското истражување
Предлог за општествена вредност	Пристап насочен кон човекот, како одговор на загрижувачките модели. Иницијативата се определува како „насочена кон човекот“ и се спротивставува на загрижувачките модели на ВИ, осврнувајќи се на когнитивните ефекти од ВИ со алтернатива на големите технолошки компании и со мотото: „Размислувај слободно. ВИ што работи со тебе, а не врз тебе“.
Придонес кон ЦОР	**ЦОР 9 (Индустрија, иновации и инфраструктура):** Ја поттикнува зелената ВИ со архитектура „без складирање“, која ја отстранува потребата од податочни центри со голема потрошувачка на енергија. **ЦОР 12 (Одговорна потрошувачка и производство):** Поттикнува одговорно управување со податоците, одбивајќи да ги акумулира, чува или комерцијализира внесовите на корисниците. **ЦОР 8 (Достоинствена работа и економски раст):** Поттикнува етички раст со пристап насочен кон човекот, усогласен со Актот за вештачка интелигенција.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Teti AI докажува дека иновациите можат да постојат без задржување податоци. Со воспоставување систем што не акумулира лични податоци и со строго применување на принципот „она што го пишува корисникот останува таму каде што е напишано“, таа ги отстранува ризиците за приватноста на корисниците во самиот корен.
Утврдени предизвици	**Технички:** Обезбедување ефективен систем без создавање репозиториум што треба да се пополнува. **Етички:** Подобрување на производот без акумулирање или користење лични податоци, со отфрлање на вообичаената практика внесовите на корисниците да се користат за оптимизација.
Преносливост	Многу висока. Одвојувањето на испораката на услугата од задржувањето податоци и користењето автоматизирани алатки за утврдување ризици лесно може да се применат во секој сектор што работи со чувствителни информации, вклучувајќи ги правната технологија, здравството, финансиите и јавната администрација на глобално ниво.

Извори

- Teti AI: https://teti.ai/chat
- AgenSalute (23.06.2026): https://agensalute.it/2026/06/23/nasce-teti-ai-anti-big-tech-e-human-centric-che-si-contrappone-ai-modelli-di-intelligenza-artificiale-che-piu-preoccupano/

Ко-финансирано од Европска Унија

КАТЕГОРИЈА 2

Примери и студии на случај

Реални примери за успешни потфати со ВИ, вклучувајќи научени лекции и најдобри практики.

DRUID AI — Asociatia Edutex · Романија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	1
Партнерска организација	Asociatia Edutex
Датум на истражувањето	02/06/2026
Земја на потекло	Романија
Веб-страница / примарен извор	https://www.druidai.com
Секундарен извор (кабинетско истражување)	EU-Startups („Романскиот стартап DRUID AI обезбеди 26 милиони евра за да го забрза развојот на платформата за агентска ВИ“).

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Примери и студии на случај

Ставка	Анализа
Опис	Глобалните претпријатија во здравството, банкарството и високото образование се соочуваат со огромни предизвици при проширувањето на поддршката за клиентите и вработените. Традиционалните модели за корисничка поддршка и основните четботови засновани на правила се неефикасни и не успеваат да решат сложени кориснички проблеми во повеќе чекори.
Предизвик	На бизнисите им е потребен високоинтелигентен и безбеден систем за разговорна ВИ, способен да ја разбере сложената човечка намера, директно да се поврзе со постојните бази на податоци во претпријатијата и самостојно да презема дејства за решавање на барањата на корисниците без човечка интервенција.
Обезбедено решение	DRUID AI разви целосна платформа за оркестрација на „агентска ВИ“. Со напредна обработка на природен јазик (NLP) и големи јазични модели, нејзините агенти со ВИ не водат само разговор — тие самостојно извршуваат деловни процеси. Во здравството, ВИ обезбедува поддршка за пациентите со точност од 96%; во високото образование, ја проширува поддршката при запишување студенти 24 часа на ден, 7 дена во неделата. DRUID AI неодамна обезбеди 31 милион американски долари во инвестициска рунда од Серија C за глобално проширување на ова решение.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	DRUID AI е врвен пример за преминот од разговорна кон „агентска ВИ“, при што технологијата активно решава проблеми наместо само да дава информации. Таа покажува голема економска одржливост и успешно проширување од регионален стартап во глобален партнер на претпријатијата.
Утврдени предизвици	**Технички:** Длабока интеграција со високообезбедени и застарени деловни системи, како болнички електронски медицински досиеја или основни банкарски системи, без да се загрози безбедноста на податоците. **Точност:** Отстранување на „халуцинациите“ на ВИ за да се обезбедат точни и контролирани одговори во критични сектори како здравството и финансиите.
Преносливост	Основната архитектура на агентска ВИ е универзално пренослива во речиси секој сектор што бара обемна обработка на податоци, интеракција со клиенти или внатрешна поддршка за човечки ресурси и ИТ.

Извори

- Соопштение на компанијата — 31 милион американски долари, Серија C: https://www.druidai.com/news/druid-ai-raises-31-million-series-c
- AIN — известување за Серија C: https://en.ain.ua/2025/09/18/druid-ai-raises-31m/
- EU-Startups — контекст за Серија B: https://www.eu-startups.com/2023/09/bucharest-based-druid-bags-e22-4-million-series-b-to-boost-productivity-through-generative-ai/

Mindoo.ai — BRGD · Белгија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	2
Партнерска организација	BRGD
Датум на истражувањето	17/06/2026
Земја на потекло	Белгија
Веб-страница / примарен извор	https://mindoo.ai
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Официјална статија / статии на веб-страницата / објава на LinkedIn.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Примери и студии на случај

Ставка	Анализа
Опис	Во текот на неколку години, сè повеќе здравствени центри и болници се соочуваат со недостиг од кадар. Установите се преоптоваруваат од

Ставка	Анализа
	различни причини и немаат доволно луѓе за грижа за пациентите, при преобемен работен тек и голем обем административна документација.
Предизвик	На здравствените центри им е потребна алатка со ВИ со асистенти/агенти поврзани со болниците и лекарите, за полесно управување со движењето на пациентите со претходни прашалници, последователни контроли и закажувања.
Обезбедено решение	Mindoo.ai е апликација со повеќе агенти со ВИ што извршуваат рутински задачи во здравството: претходен прашалник што го потврдува стручно лице, резимеа на симптомите какви што би подготвил човечки асистент, следење на закрепнувањето и проверки по посетата, како и закажување термини. Ова овозможува полесен работен тек — пациентите однапред ги внесуваат своите проблеми за да бидат побрзо третирани, а лекарите и медицинските сестри се ослободуваат од административната работа и приемот за да се посветат на лекувањето и грижата. Целта не е да се заменат здравствените работници; KCE, белгиски здравствен центар, ја користи алатката за повеќе да се насочи кон грижата за пациентите. Mindoo.ai обезбеди 5 милиони евра во декември 2025 година за да го забрза воведувањето низ Европа, при што болниците известуваат за побрз и поцелосен прием на пациентите.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Mindoo.ai им помага на пациентите и здравствените работници со преземање на рутинските задачи и намалување на времето потребно за обработка на еден пациент, бидејќи претходно се пополнуваат прашалник и резиме за побрза подготовка. ВИ беше тестирана во болницата AZ Sint-Lucas во Гент, Белгија, и доби позитивни повратни информации од болницата. Се очекува новите проширувања дополнително да го олеснат обемот на работа. На веб-страницата може да се закаже демонстрација со креаторите.
Утврдени предизвици	**Технички:** Апликацијата има цел да ја прошири поддршката и кон дијагностиката.
Преносливост	Бидејќи апликацијата веќе е достапна на 57 јазици, лесно може да се пренесе во земјите во кои се користат тие јазици.

Извори

- Le Spécialiste — Mindoo го поддржува тријажирањето во AZ Sint-Lucas (25.10.2025): https://www.lespecialiste.be/fr/actualites/e-health/l-rsquo-assistant-ia-laquo-mindoo-raquo-soutient-la-triage-aux-urgences-de-l-rsquo-az-sint-lucas-a-gand.html
- Новинска агенција Belga (24.10.2025): https://www.belganewsagency.eu/ai-assistant-mindoo-streamlines-triage-at-ghents-az-sint-lucas-hospital
- Mindoo — инвестиција од 5 милиони евра (16.12.2025): https://mindoo.ai/news/mindoo-raises-eu5m-to-build-ai-agents-that-handle-intake-patient-access-and-follow-up-for-healthcare-teams
- Објава на LinkedIn (16.06.2026): https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7472395744252100608/

Ко-финансирано од Европска Унија

Pixyle.ai — INNOVA LAB Битола · Северна Македонија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	3
Партнерска организација	Центар за образовни и развојни иницијативи ИНОВА ЛАБ Битола
Датум на истражувањето	28/06/2026
Земја на потекло	Северна Македонија
Веб-страница / примарен извор	https://www.pixyle.ai/
Секундарен извор (кабинетско истражување)	EBRD — „Pixyle ја отклучува иднината на модата“ (30.08.2023); Forbes — „Како Pixyle AI им помага на купувачите да го најдат токму она што го сакаат“ (08.12.2022).

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Примери и студии на случај

Ставка	Анализа
Опис	Индустријата за онлајн трговија со модни производи се соочува со значителни предизвици при помагањето на клиентите брзо да најдат производи што одговараат на нивните визуелни преференции. Традиционалното пребарување засновано на текст често не успева да препознае визуелно слична облека и модни додатоци, со што откривањето производи станува помалку точно и се зголемува незадоволството кај клиентите. Трговците, исто така, трошат значително време за рачно означување и категоризирање големи каталози, додека неточните пребарувања ги намалуваат стапките на конверзија и го зголемуваат бројот на вратени производи.
Предизвик	За справување со овие предизвици е потребна ВИ способна да ги разбира и анализира визуелните карактеристики на модните производи. Компјутерскиот вид, машинското учење и визуелното пребарување се потребни за автоматско препознавање на својствата на облеката, наоѓање визуелно слични производи, создавање точни ознаки и давање персонализирани препораки за побрзо и поинтуитивно откривање производи.
Обезбедено решение	Pixyle.ai разви платформа за визуелна е-трговија заснована на ВИ, која им помага на модните трговци да го подобрат откривањето производи и ангажираноста на клиентите. Со компјутерски вид и машинско учење, таа автоматски ги анализира модните фотографии, препознава својства како боја, шара, форма и стил и создава точни ознаки. Овозможува визуелно пребарување, персонализирани препораки и автоматизирана категоризација, така што клиентите брзо наоѓаат визуелно слични производи. Со намалување на рачната работа и подобрување на точноста, го унапредува искуството при купувањето, ја зголемува конверзијата и помага во управувањето со големи каталози. Pixyle.ai денес соработува со меѓународни модни брендови, што ја покажува приспособливоста и комерцијалната вредност на визуелното пребарување засновано на ВИ.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Pixyle.ai покажува како ВИ може да одговори на реалните предизвици во модната индустрија со практична иновација што може да се проширува. Комбинирајќи компјутерски вид и машинско учење, го подобрува откривањето производи, го автоматизира означувањето и го унапредува онлајн искуството за трговците и потрошувачите. Успешната меѓународна примена покажува како решенијата засновани на ВИ можат да ја зголемат деловната ефикасност и истовремено да создадат вредност за клиентите, што го прави силен пример за иновативно претприемништво во областа на ВИ.
Утврдени предизвици	**Технички:** Обезбедување висока точност при препознавањето разновидни модни производи од различни брендови, стилови, бои и квалитет на слики, со истовремено задржување брза обработка на големите каталози. **Етички:** Намалување на потенцијалните пристрасности во системите за визуелно препознавање и препораки со постојано подобрување на перформансите на моделите врз разновидни збирки податоци. **Деловни:** Проширување кај трговци со различни системи за управување со производи, структури на каталози и платформи за е-трговија.
Преносливост	Висока. Визуелното пребарување и препознавањето производи на Pixyle.ai можат лесно да ги применат модни трговци од различни големини на меѓународните пазари. Истиот пристап со компјутерски вид и машинско учење може да се приспособи и на други малопродажни сектори — мебел, козметика, декорација на домот и стоки за широка потрошувачка — каде што визуелното откривање производи и точната класификација се од суштинско значење.

Извори

- Pixyle.ai: https://www.pixyle.ai/
- EBRD (30.08.2023): https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2023/pixyle-unlocks-the-future-of-fashion.html
- Forbes (08.12.2022): https://www.forbes.com/sites/davidprosser/2022/12/08/how-pixyle-ai-is-helping-shoppers-find-exactly-what-they-want/

Nākotnes darbs / Иднината на работата — Visas Iespējas · Латвија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	4
Партнерска организација	Visas Iespējas
Датум на истражувањето	19/06/2026
Земја на потекло	Латвија
Веб-страница / примарен извор	https://www.nakotnesdarbs.lv/

Ко-финансирано од Европска Унија

Поле	Детали
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Платформа за дигитални вештини и работни места — „Алатката со ВИ ‘Иднината на работата’ во Латвија“; Светски економски форум — „Тренер заснован на ВИ во Латвија им помага на учениците да ја најдат професијата од соништата“.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Примери и студии на случај

Ставка	Анализа
Опис	Овој случај се однесува на конкретен предизвик во кариерното образование во Латвија: младите често донесуваат одлуки за образованието и кариерата без јасна претстава за реалната побарувачка на пазарот на трудот, платите, потребните вештини или идните можности. Светскиот економски форум наведува дека пред започнувањето на платформата само 40% од латвиските ученици се чувствувале сигурно при носењето кариерни одлуки. За училиштата и советниците, насоките мора да бидат персонализирани, разбирливи и поврзани со актуелни докази од пазарот на трудот, наместо со застарени претпоставки.
Предизвик	Решението бара комбинација од ВИ, аналитика на пазарот на трудот и методологија за кариерно насочување. Nākotnes darbs користи тест на личноста со 60 прашања, заснован на моделот Holland/RIASEC, реални податоци за латвискиот пазар на трудот, информации за плати и слободни работни места, класификации на занимања и вештини како ESCO и анализа со ВИ што ги споредува интересите, вештините и претпочитаната работна средина на корисникот со можните професии. Техничкиот предизвик е фрагментираните огласи за работа и кариерните податоци да се претворат во доверливи и младински приспособени препораки, а алатката да остане едноставна за училиштата, родителите и советниците.
Обезбедено решение	Nākotnes darbs е веб-асистент за кариера заснован на ВИ, развиен во рамките на Латвискиот образовен акцелератор на Светскиот економски форум за модернизирање на кариерното образование во средните училишта. Учениците можат да пополнат тест на личноста или самостојно да разгледуваат професии; потоа платформата предлага соодветни професии и дава информации за пазарот на трудот, како побарувачката, платите, потребните вештини, регионалните можности и популарните работодавачи. Опфаќа повеќе од 450 професии и 4.000 активни работодавачи, бесплатна е за учениците и ги поддржува советниците, наставниците и родителите — претворајќи го кариерното насочување од статична информативна активност во персонализиран процес за поддршка на одлуките, заснован на податоци.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Nākotnes darbs ја применува ВИ за јасна општествена и образовна потреба: да им помогне на младите да ги поврзат своите интереси со реалните можности на пазарот на трудот. Комбинира признаена методологија за кариерни интереси, податоци за латвискиот пазар на трудот во реално време и персонализирани препораки, со што кариерното образование станува позасновано на докази и подостапно, без да се замени човечкото советување. Исто така, покажува одговорен

Аспект	Синтеза
	дизајн за младите корисници: на учениците не им е потребна сметка, не се собираат ниту се чуваат лични податоци за анонимните училишни корисници, а одговорите на тестот се обработуваат само за пресметување на кодот Holland.
Утврдени предизвици	**Технички:** Одржување точни и ажурирани податоци за огласите за работа, платите и профилите на професиите; мапирање на професиите и вештините што се менуваат во разбирливи категории; обезбедување објаснивост на препораките од ВИ. **Етички:** Избегнување детерминистички или стереотипни насоки, бидејќи препораките влијаат врз изборите на младите; јасно наведување дека алатката ја поддржува рефлексијата, а не донесувањето конечни одлуки. **Приватност и заштита на децата:** Работата со средношколци бара силни заштитни мерки за податоците на малолетниците и за давателите на услуги од трети страни. **Инклузија:** Обезбедување пристапност за корисници со различни дигитални вештини и од различни регионални средини.
Преносливост	Висока. Моделот може да го приспособат други региони со комбинирање локални податоци за пазарот на трудот, содржини на националниот јазик, ESCO или друга класификација и признаена методологија за кариерни интереси. Релевантен е за училишта, универзитети, служби за вработување, младински организации и социјални претпријатија.

Извори

- Nākotnes darbs: https://www.nakotnesdarbs.lv/
- Платформа за дигитални вештини и работни места: https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/latest/news/ai-tool-future-work-latvia-supporting-exploring-future-career-path
- Светски економски форум: https://www.weforum.org/videos/ai-powered-coach-latvia/

Pixies — t2i · Италија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	5
Партнерска организација	t2i
Датум на истражувањето	25/06/2026
Земја на потекло	Италија
Веб-страница / примарен извор	https://www.pixiesurbanlab.com/
Секундарен извор (кабинетско истражување)	InfraJournal — „Отпад на јавни површини? За тоа се грижи Pixies, роботот што ги чисти паметните градови“.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Примери и студии на случај

Ставка	Анализа
Опис	Стартапот се справува со проблемот на оставен отпад во урбаните средини, појава позната како фрлање отпад на јавни површини. Целта е процесот на собирање отпад да стане поефикасен од аспект на одржливоста и циркуларноста, подобрувајќи ја погодноста за живеење и во градските средини и во сообраќајните јазли.
Предизвик	За решавање на проблемот, потребно е технологиите со ВИ да се интегрираат во автономни мобилни роботи, овозможувајќи им самостојно да ги препознаваат различните категории отпад во просторот.
Обезбедено решение	Pixies разви систем составен од паметна клупа на соларна енергија, комбинирана со автономни мобилни роботи. Роботите самостојно го чистат просторот и можат одделно да го препознаат и соберат отпадот за да поттикнат рециклирање. Системот овозможува континуирано чистење до 16 часа дневно и е енергетски ефикасен, а роботите се изработени од рециклирана пластика со 3D-печатење. Технологијата беше тестирана пет месеци во рамките на Иновацискиот центар на Aeroporti di Roma во Фјумичино, а моментално ја користат големи корпоративни групации и италијански општини.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Pixies комбинира паметна клупа на соларна енергија со автономни роботи за справување со отпадот на јавни површини. Обезбедува континуирана 16-часовна услуга за чистење со мала потрошувачка на енергија, користи рециклирана пластика изработена со 3D-печатење за својот хардвер и автоматски го одделува отпадот за да поттикне рециклирање, создавајќи високоефикасен модел на одржливост, тестиран во големи центри и општини.
Утврдени предизвици	**Технички:** Овозможување автономните мобилни роботи успешно да ги препознаваат и одделно да ги собираат различните категории отпад во просторот. **Регулаторни:** Управување со распоредувањето и работата на автономните мобилни роботи во јавни урбани простори и сообраќајни терминали.
Преносливост	Многу висока. Комбинацијата на паметен урбан мебел со автономни мобилни роботи за сортирање може лесно да се примени во секој сектор или регион со голема фреквенција на луѓе во светот, вклучувајќи универзитетски кампуси, корпоративни седишта, јавни паркови и сообраќајни јазли.

Извори

- Pixies Urban Lab: https://www.pixiesurbanlab.com/
- InfraJournal: https://www.infrajournal.com/en/w/pixies-robot-recycling-waste-littering

Ко-финансирано од Европска Унија

КАТЕГОРИЈА 3

Совети за решавање проблеми

Совети за надминување на вообичаените предизвици при развивањето и управувањето со бизниси засновани на ВИ, со поттикнување на иновациите и приспособливоста.

Rayscape (поранешно XVision) — Asociatia Edutex · Романија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	1
Партнерска организација	Asociatia Edutex
Датум на истражувањето	03/06/2026
Земја на потекло	Романија
Веб-страница / примарен извор	https://rayscape.ai
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Извештај за финансирање на Signalbase („Rayscape обезбеди 2 милиони американски долари за револуционерна радиолошка дијагностика подобрена со ВИ“).

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Совети за решавање проблеми

Ставка	Анализа
Опис на проблемот	Глобалниот здравствен систем се соочува со сериозен недостиг од радиолози. Обемот на медицински снимки, како рендгенски снимки и КТ-скенови, брзо се зголемува, што доведува до крајна исцрпеност на лекарите, долго време за читање на снимките и поголем ризик од дијагностички грешки со фатални последици за пациентите.
Вид на технологија со ВИ / обезбедено решение	Длабоко учење и компјутерски вид. Rayscape разви дигитален асистент со ВИ што директно се интегрира во постојниот радиолошки работен тек на болниците. ВИ брзо обработува и толкува сложени податоци од медицински снимки, како рендгенски снимки на градниот кош и КТ-скенови на белите дробови, и автоматски открива и следи аномалии како белодробни јазли. Ги распределува снимките според итноста, ги истакнува итните случаи и дава анализа на заболувањата заснована на веројатност, за радиологот да може ограниченото време да го насочи кон најкритичните пациенти.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Rayscape покажува како да се примени ВИ во медицинска средина со висок ризик. Обезбедува модел за создавање ВИ што дејствува како „копилот“ за да ги надополни човечките стручни лица, наместо да ги замени, а истовремено успешно обезбедува повеќемилионско финансирање за проширување на американскиот пазар.

Ко-финансирано од Европска Унија

Аспект	Синтеза
Утврдени предизвици	**Технички аспекти/податоци:** Обучување модели за компјутерски вид врз многу разновидни, анонимизирани медицински збирки податоци, за алгоритмот да може да препознава ретки патологии без структурна пристрасност. **Прифаќање:** Надминување на природната скепса на медицинската заедница кон ВИ со осмислување алатка што беспрекорно се интегрира во постојниот софтвер, односно системите PACS, наместо лекарите да се принудуваат да учат нова платформа.
Преносливост	Методологиите што се користат за обучување точни модели за компјутерски вид и заштита на приватноста на податоците согласно медицинските стандарди може да се пренесат и во други дијагностички области, како дерматологијата, патологијата или офталмологијата.

Извори

- Techcelerator — инвестициска рунда од 1 милион евра: https://techcelerator.co/xvision-gets-e-1-million-in-a-new-round-of-funding-in-2022-it-consolidates-its-presence-in-western-europe-and-aims-for-the-usa/
- Trending Topics — финансирање од 1 милион евра: https://www.trendingtopics.eu/romanian-medtech-startup-xvision-secures-e1m-in-a-new-funding-round/
- Romania Insider — интервју за проширувањето: https://www.romania-insider.com/xvision-expansion-interview-feb-2022

Nalantis — BRGD · Белгија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	2
Партнерска организација	BRGD
Датум на истражувањето	18/06/2026
Земја на потекло	Белгија
Веб-страница / примарен извор	https://www.nalantis.be
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Други страници на веб-страницата на Nalantis.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Совети за решавање проблеми

Ставка	Анализа
Опис на проблемот	Белгија со години се соочува со административни проблеми бидејќи е поделена на три региони, а законодавството на европско, национално или локално ниво понекогаш е тешко за толкување. Не се сите документи достапни во дигитална форма, а пронаоѓањето информации не ја гарантира нивната целосност. ВИ може да открива обрасци и да помага со внесени барања, но — како и пребарувачите — често ѝ недостигаат контекстот и промислувањето потребни за точен одговор. Природата на системите со ВИ како „црна кутија“ дополнително им отежнува на организациите да им веруваат на одлуките на ВИ, особено во човечките ресурси и чувствителните области.

Ставка	Анализа
Вид на технологија со ВИ / обезбедено решение	Nalantis обезбедува хибридна технологија што ги комбинира семантиката, лингвистиката, машинското и длабокото учење за попрецизно анализирање документи и разбирање на пишаниот или говорниот контекст. Нејзините патентирани методи не се ограничуваат на совпаѓање зборови, туку ја разбираат нијансата на прашањето за да обезбедат прецизност, во комбинација со меѓујазично разбирање што користи документи на други јазици без губење на контекстот. SEMGEM, на пример, е ВИ создадена за обединување на документите на ЕУ и поефикасно пребарување со разбирање на природниот јазик и големи јазични модели.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Nalantis им помага на претпријатијата да прифатат потранспарентен и подоверлив вид ВИ, кој го отстранува проблемот на „црната кутија“ и овозможува отчетност за пристрасностите. Нејзината платформа TAP овозможува човечки надзор бидејќи сите информации се транспарентни; поради повеќејазичноста, TAP и SEMGEM ги локализираат информациите и го зачувуваат јазичниот контекст за да останат верни на изворот. Следливоста овозможува изворите лесно да се најдат и проверат. Обработката на јазик и машинското учење на TAP поддржуваат и поефикасно вработување, оценувајќи биографија во однос на понуда за работа или пренасочувајќи ја кон друго работно место, со што им се заштедува време на стручните лица за човечки ресурси со целосен систем за следење. Целта е организациите од секоја големина да ги поедностават задачите што традиционално бараат значителен човечки надзор и да го насочат тоа време кон посложена работа.
Утврдени предизвици	**Етички:** Како истражувачка ВИ што ги надминува тековните модели, Nalantis може да троши повеќе енергија по барање.
Преносливост	Со вградени инструкции приспособени на конкретни области, моделот се докажа во јавниот сектор во Фландрија и во Холандија. На Nalantis ѝ веруваат академски организации, како и платформи како Google, Facebook и TensorFlow, што ја поддржува преносливоста од една земја во друга.

Извори

- API за програмери (повратни информации од клиенти): https://www.nalantis.be/en/developer-api
- Страница на системот SEMGEM: https://www.nalantis.be/en/semgem-usecase
- Блог-страница: https://www.nalantis.be/en/nalantis-blog
- Решение за управување со таленти: https://www.nalantis.be/en/enterprise-platform

Ко-финансирано од Европска Унија

AI NOW MK — INNOVA LAB Битола · Северна Македонија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	3
Партнерска организација	Центар за образовни и развојни иницијативи ИНОВА ЛАБ Битола
Датум на истражувањето	28/06/2026
Земја на потекло	Северна Македонија
Веб-страница / примарен извор	https://www.ainow.mk/
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Институт AI NOW Северна Македонија — За AI NOW MK.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Совети за решавање проблеми

Ставка	Анализа
Опис на проблемот	Брзото прифаќање на ВИ создаде зголемена побарувачка за доверливи, етички и локално релевантни решенија со ВИ. Во Северна Македонија, бизнисите, јавните институции, едукаторите и граѓаните се соочуваат со ограничена писменост за ВИ, недоволно разбирање на етичките практики со ВИ и недостиг од алатки со ВИ приспособени на македонскиот јазик и локалниот контекст. Овие пречки го отежнуваат одговорното прифаќање и ги ограничуваат можностите за иновации и дигитална трансформација.
Вид на технологија со ВИ / обезбедено решение	AI NOW MK применува обработка на природен јазик (NLP), големи јазични модели (LLM) и принципи на одговорна ВИ за да ги поддржи развојот и прифаќањето на ВИ во Северна Македонија. Развива ресурси со ВИ на македонски јазик, ја поттикнува етичката ВИ со истражувања, образовни програми, работилници и дијалог за политики и обезбедува практични насоки за бизнисите, едукаторите, претприемачите и јавните институции. Со комбинирање напредна ВИ и градење капацитети, го поддржува одговорното, транспарентно и инклузивно прифаќање на ВИ во различни сектори.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	AI NOW MK го поттикнува одговорното прифаќање на ВИ со комбинација од технолошки иновации, образование и етичко управување. Со поддршка на ресурсите со ВИ на македонски јазик, унапредување на писменоста за ВИ и поттикнување транспарентни и инклузивни практики, помага да се создаде доверлив екосистем за иновации со ВИ. Покажува како соработката меѓу истражувачите, едукаторите, бизнисите и јавните институции може да го поттикне одговорното прифаќање и истовремено да ги зајакне локалните дигитални капацитети.

Ко-финансирано од Европска Унија

Аспект	Синтеза
Утврдени предизвици	**Технички:** Постојано развивање и подобрување модели и збирки податоци за ВИ на македонски јазик, со истовремено следење на брзиот напредок. **Образовни:** Зголемување на писменоста за ВИ и свеста за одговорна ВИ кај бизнисите, едукаторите, институциите и поширокаата заедница. **Регулаторни:** Усогласување на иницијативите и насоките со Актот за вештачка интелигенција на ЕУ што се развива и со другите етички и регулаторни рамки.
Преносливост	Висока. Пристапот на AI NOW MK кон етичката ВИ, писменоста за ВИ и ресурсите на локалниот јазик може да го приспособат и други земји што настојуваат да го зајакнат одговорното прифаќање. Комбинацијата од истражување, образование, ангажирање на заедницата и поддршка на иновациите обезбедува пренослив модел за универзитети, иновациски центри, јавни институции и претприемачки екосистеми.

Извори

- AI NOW MK: https://www.ainow.mk/
- За AI NOW MK: https://www.ainow.mk/about

Национална програма на Латвија за ВИ во училиштата — Visas Iespējas · Латвија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	4
Партнерска организација	Visas Iespējas
Датум на истражувањето	19/06/2026
Земја на потекло	Латвија
Веб-страница / примарен извор	https://www.izm.gov.lv/en/article/latvia-launches-national-artificial-intelligence-program-schools
Секундарен извор (кабинетско истражување)	Платформа за дигитални вештини и работни места; Европска комисија — Насоки за етичка употреба на ВИ и податоците во наставата и учењето.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Совети за решавање проблеми

Ставка	Анализа
Опис на проблемот	Училиштата, наставниците и младите веќе се изложени на алатки со ВИ, но прифаќањето лесно може да стане фрагментирано, небезбедно или површно ако се препушти на индивидуална иницијатива. Предизвикот не е само на учениците да им се даде пристап до ВИ, туку да му се помогне на целиот образовен систем да ја користи одговорно: со јасни цели за учење, самодоверба на наставниците, раководење на училиштата, заштита на податоците, критичко размислување и мерки против дезинформациите. Националната програма на Латвија го поставува ова како предизвик во спроведувањето, со цел учениците, наставниците и училишните раководители да станат компетентни и

Ставка	Анализа
	одговорни корисници на ВИ до 2030 година, а ВИ да ја поддржува педагогијата наместо да ги заменува наставниците.
Вид на технологија со ВИ / обезбедено решение	Ова не е единствен производ со ВИ, туку национален модел за спроведување на одговорното прифаќање на ВИ во образованието. Тој обединува: национална заедница на експерти за ВИ; мрежа на училишта-лидери за ВИ, со 15 општообразовни и 5 стручни установи; обуки и активности за размена на искуства; наставни и методолошки материјали, насоки и библиотека со ресурси; ревизија на националните наставни програми; и пет приоритетни столба — писменост за ВИ, ВИ како алатка за поддршка на педагогијата, дигитално лидерство, безбедна и етичка употреба на ВИ и суверена латвиска инфраструктура за ВИ. Вклучените технологии може да опфатат генеративна ВИ, асистенти за поддршка на учењето, јазични технологии и алатки за создавање содржини, но главното решение се управувањето, обуката и рамката за безбедна употреба околу нив.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Нуди практични насоки за решавање еден вообичаен предизвик во претприемништвото со ВИ и образованието: како да се воведе ВИ без да се создадат неконтролирани ризици. Пристапот на Латвија не ја третира ВИ како алатка што треба набрзина да се воведе — тој обединува политики, професионален развој на наставниците, училишно лидерство, етички заштитни мерки, инфраструктура на локалниот јазик и споделени примери. На младите претприемачи и едукатори им покажува дека успешното спроведување треба да започне од реалните потреби на корисниците и целите за учење, а не само од технологијата, и прикажува чекори за одговорна иновација: пилотирање со мотивирани институции, вклучување експерти, подготвување насоки, создавање библиотека со ресурси, заштита на податоците, справување со дезинформациите и проширување само по добивањето локални повратни информации.
Утврдени предизвици	**Технички:** Избор на сигурни алатки со ВИ соодветни на возраста; одржување ажурирани ресурси; градење и одржување инфраструктура за ВИ на латвиски јазик; оценување на квалитетот на резултатите создадени со ВИ. **Регулаторни и етички:** Заштита на податоците на малолетниците; усогласување со GDPR и идните барања од Актот за вештачка интелигенција; намалување на пристрасноста и дезинформациите; спречување прекумерно потпирање врз ВИ и обезбедување човечки надзор. **Оперативни:** Обемот на работа и самодовербата на наставниците; разликите во дигиталните капацитети меѓу училиштата; ризикот од нееднакво прифаќање во урбаните и руралните средини; зависноста од надворешни алатки или финансирање.
Преносливост	Висока. Моделот може да го приспособат други земји, општини, младински организации и програми за претприемништво. Преносливиот метод е: да се создаде експертска група, да се изберат пилот-институции и институции-лидери, да се обучат едукаторите и менторите, да се подготват јасни насоки за етичка употреба, да се

Аспект	Синтеза
	соберат локални примери за најдобри практики, да се вгради писменоста за ВИ во учењето и континуирано да се врши ревизија.

Извори

- Министерство за образование и наука на Латвија: https://www.izm.gov.lv/en/article/latvia-launches-national-artificial-intelligence-program-schools
- Платформа за дигитални вештини и работни места: https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/latest/news/latvia-launches-national-artificial-intelligence-program-schools
- Европска комисија — етички насоки за едукатори: https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions/plan/ethical-guidelines-for-educators-on-using-artificial-intelligence

Rethic.AI — t2i · Италија

Дел 1 · Општи информации

Поле	Детали
Лист бр.	5
Партнерска организација	t2i
Датум на истражувањето	25/06/2026
Земја на потекло	Италија
Веб-страница / примарен извор	https://rethic.ai/
Секундарен извор (кабинетско истражување)	S2E (Solutions2Enterprises) — „Ви ја претставуваме Rethic.AI: првата деловна мрежа во Италија за етичко прифаќање на ВИ“.

Ако најдобрата практика се однесува на категоријата: Совети за решавање проблеми

Ставка	Анализа
Опис на проблемот	Потценување на скриените трошоци и етичките влијанија на ВИ. Брзото прифаќање на ВИ доведе многу компании да ги потценат етичките влијанија и скриените трошоци на новите технологии. Организациите се соочуваат со сложени етички и регулаторни предизвици, што создава потреба од решенија што обезбедуваат транспарентност, усогласеност и одржливост без да го загрозат човечкиот капитал.
Вид на технологија со ВИ / обезбедено решение	Разговорен агент за оцена на ризикот (Акт за вештачка интелигенција). Мрежата на својата веб-страница ја нуди алатката „AI Act Risk Navigator“ — разговорен агент (четбот) со кој компаниите можат директно да комуницираат за да добијат прелиминарна оцена на нивото на ризик на нивните решенија со ВИ и да ја проверат нивната усогласеност со барањата утврдени во европскиот Акт за вештачка интелигенција.

Дел 2 · Оцена и клучни заклучоци

Аспект	Синтеза
Зошто ова е „најдобра практика“?	Rethic.AI се справува со скриените етички трошоци и когнитивните влијанија на ВИ. Спротивставувајќи им се на загрижувачките модели со

Аспект	Синтеза
	строго насочен пристап кон човекот („ВИ што работи со тебе, а не врз тебе“) и обезбедувајќи интерактивен четбот (AI Act Risk Navigator), нуди практичен пат за организациите да обезбедат транспарентност и усогласеност.
Утврдени предизвици	**Регулаторни:** Совладување на сложените барања за усогласеност и помагање на компаниите да ги проверат своите решенија со ВИ според конкретните критериуми на европскиот Акт за вештачка интелигенција. **Етички:** Спротивставување на загрижувачките модели на ВИ и справување со скриените етички влијанија и когнитивните ефекти на новите технологии без да се загрози човечкиот капитал. **Технички:** Осмислување ефективен разговорен агент способен да обезбеди непосредни и точни прелиминарни оцени на ризикот.
Преносливост	Многу висока. Обезбедувањето автоматизирани алатки за утврдување ризици и етичка усогласеност е целосно независно од секторот и може да се примени во секоја индустрија што воведува решенија со ВИ, како и во секој регион што се приспособува на современите прописи за ВИ.

Извори

- Rethic.AI: https://rethic.ai/
- S2E — Ви ја претставуваме Rethic.AI: https://solutions2enterprises.com/en/introducing-rethic-ai-italys-first-business-network-for-ethical-ai-adoption/